

Osli személyneveinek jellemzői a 19. században

Osli alig több mint ezer lelket számláló kis falu a Rábaközben, a Hanság déli peremén. A múlt századi lakosság teljes egészében római katolikus, felekezeti különbségek sohasem jellemezték a községet. Egy-egy zsidó család élt itt átmenetileg, de véglegesen nem telepedett le közülük senki.

1390 óta hagyományosan él a Mária-tisztelet, az 1700-as évek elejétől-közepétől Osli ismert búcsújáró hely. 1808-tól rendelkezik önálló plébániával, ettől az időtől kezdve nem csak az osli gyerekeket, hanem a falutól északra található uradalmi puszták (*Öntésmajor, Csollányos, Kisház, Újakol, Gusztávmajor...*) gyerekei egy részét is itt anyakönyvezik.

Elsősorban a falu 19. századi keresztneveit vizsgáltam – kitekintve az előző század végére, illetve a 20. század elejére –, a családnevek csupán segítséget nyújtottak ahhoz, hogy érthetőbbé váljanak a névadási szokások és azok változásai. A ragadványnevekből csupán egy kis szeletet emeltem ki: az apa keresztnevéből kialakultakat. Létrejöttükkel azt a folyamatot szeretném érzékeltetni, amikor a család- és keresztnév már nem tudja ellátni egyedítő szerepét, így az adott közösség szükségszerűen megteremti a mindenki által elfogadható ragadványneveket.

A háromféle (kereszt-, család-, ragadványnév) név összefüggését és a névadási szokások, valamint a nevek kiválasztásának, keletkezésének szociolingvisztikai hátterét igyekszem bizonyítani.

2038 férfikeresztnevet és 1890 női keresztnevet vizsgáltam meg a 18. század utolsó harmadától 1908-ig. Ezt a 130-140 évet négy időintervallumra osztottam az itt tevékenykedő plébánosok eltöltött éveit alapján. Kivétel ez alól az első időszak, ez ugyanis az önálló plébánia megalakulása előtti esztendőket foglalja magában. Adatait a halotti anyakönyvekből gyűjtöttem. A női nevek száma itt jóval alacsonyabb, mint a férfineveké, mivel az asszonyok jelentős része nem falubeli, valahol a környező településeken született. Munkám szempontjából csak az Osliban születettek neve volt lényeges, így viszont a férfiakénál kisebb számú női névhez jutottam. A második szakasz 1808-tól 1845-ig tart. A két évszám két plébános működését jelöli, az első azonban alig három évet élt a faluban, hatása nem mérhető igazán, a második lelkipásztor 1811 és 1845 között volt a falu lelki vezetője. A harmadik időszak Jáky Ferenc plébános nevéhez kötődik: 1845–1885. Jáky Ferenc szigorú erkölcsű, nagy tudású, felelősségteljes – a szó nemes értelmében – atyja volt az itt élő embereknek. Az élet szinte minden területén igyekezett jobbítani sorsukon. A negyedik egység 1885-től 1908-ig, tehát a 20. század első évtizedének végéig nyúlik. Hegedűs Gáspár plébánosra szintén szeretettel emlékeztek az osliak.

A családfőneveket a század két különböző esztendejében (1845, 1880) figyeltem meg. Az anyakönyvekben fellelhetők száma igen magas, vizsgálódásom

szempontjából azonban csak az öröklődő férficsaládnevek voltak fontosak. A más faluból idekerült asszonyoké most ne került be az adatok közé.

A ragadványnévanyagot az 1980-as szóbeli gyűjtéséből vettem, valamint az anyakönyvekben, feljegyzésekben fellelhető, írott formában megőrzötteket használtam fel.

Forrásul a születési, házassági, halotti anyakönyvek, adólajstromok és Jáky Ferenc plébános feljegyzései szolgáltak.

A négy vizsgált időszakban 89 különböző férfinévet és 78-féle női nevet találtam. A női nevek között önálló névnek számoltam minden különböző formában anyakönyvezett nevet (*Julianna, Julis; Rozália, Róza, Rózsa*), noha ezek tulajdonképpen azonosnak tekinthetők. Így a 78-féle névváltozat még tovább csökkenhetne. A férfinévek közül 6 kettősnev is felbukkan már, a nőknél négyet láthatunk, ebből azonban 3 a *Mária* névhez kötődik. A kettős és hármas nevek csak a 20. században válnak jellemzővé.

időszak	I.		II.		III.		IV.	
	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő	férfi	nő
névajták	25	16	30	19	76	68	57	46
összes név	513	441	560	522	514	497	451	430
megterheltség	16,5	27,5	18,0	27,4	6,7	7,3	7,9	9,3

1.sz. táblázat

A férfinévek száma mind összesen, mind az egyes időszakokban több, mint a női neveké. Az azonos nevet viselők így végig a nők között vannak többen. A II. és a III. időszak közötti változás feltűnő. 3,6-szeresére emelkedik a női névféleségek száma, de még így is szegényesebb a férfinévállománynál, ugyanakkor negyedére csökken a névmegterheltség, és még így is magasabb, mint a férfinéveké. Az egész századon át egyértelmű a nemek szerinti különbség a férfinévek javára. Azt is észre kell azonban vennünk, hogy a III. szakaszban óriási változások következnek be, de nem mondhatjuk azt, hogy gyökeres változások, ugyanis a századvég időszakában ismét kevesebb lesz a név, és emelkedik az azonos nevet viselők száma.

Sorsz.	I.		II.		III.		IV.	
	név	%	név	%	név	%	név	%
1.	János	18,3	János	16,0	József	4,6	József	11,8
2.	György	13,1	József	14,6	Fábián	3,6	János	10,6
3.	Mihály	12,1	István	12,5	Károly	3,6	Géza	7,5
4.	József	10,1	György	8,0	Zsigmond	3,6	Pál	6,0
		57,0		50,1		15,0		36,0
5.	István	9,6	Vendel	7,5	Balázs	3,5	Imre	5,7
6.	Pál	8,2	Mihály	6,4	Elek	3,5	István	5,1
8.	András	3,9	Antal	6,2	Géza	3,3	Vilmos	4,2
9.	Márton	3,5	Péter	3,6	Bálint	3,1	Antal	3,8
10.	Imre	2,5	Pál	3,0	Flórián	2,9	Sándor	3,5

2.sz.táblázat

Sorsz.	I.		II.		III.		IV.	
	név	%	név	%	név	%	név	%
1.	<i>Anna</i>	26,0	<i>Anna</i>	19,0	<i>Janka</i>	5,8	<i>Mária</i>	15,6
2.	<i>Katalin</i>	23,0	<i>Erzsébet</i>	17,4	<i>Ágota</i>	4,2	<i>Margit</i>	11,0
3.	<i>Erzsébet</i>	21,0	<i>Rozália</i>	11,6	<i>Gizella</i>	4,2	<i>Terézia</i>	9,5
4.	<i>Éva</i>	12,5	<i>Katalin</i>	10,5	<i>Lujza</i>	4,2	<i>Rozália</i>	7,9
		82,5		58,5		18,4		44,0
5.	<i>Borbála</i>	3,4	<i>Marianna</i>	9,1	<i>Rozina</i>	4,2	<i>Vilma</i>	6,3
6.	<i>Marianna</i>	2,5	<i>Veronika</i>	7,8	<i>Rozália</i>	3,6	<i>Janka</i>	5,3
7.	<i>Judit</i>	2,3	<i>Terézia</i>	6,1	<i>Terézia</i>	3,6	<i>Erzsébet</i>	4,4
8.	<i>Terézia</i>	1,8	<i>Borbála</i>	3,6	<i>Franciska</i>	3,4	<i>Katalin</i>	3,5
9.	<i>Veronika</i>	1,7	<i>Éva</i>	2,3	<i>Margit</i>	3,4	<i>Ágnes</i>	2,3
10.	<i>Ilona</i>	1,6	<i>Julianna</i>	2,1	<i>Mária</i>	3,4	<i>Veronika</i>	2,3

3.sz.táblázat

A 2. és a 3. számú táblázat a tíz leggyakoribb férfi-, valamint női nevet mutatja be. A leggyakoribb négy név vizsgálatakor még szembetűnőbb a női nevek megterheltsége. Az első négy név százalékos aránya korszakonként a nőknél az összes névviselek 82,5%-át, 58,5%-át adja, aztán a század második felében ez 18,4%-ra csökken, majd újból 44%-os lesz. A férfiaknál kisebb ez az arány: 57%; 50,1%; 15% és 36%-kal zárul. Érdekes megfigyelni azt, hogy az egymást követő időszakok mennyiben őrzik meg az előző kor neveit. Férfiaknál 70%; 20% és 30%; a nőknél 80%, 20% és 50% a nevek azonossága.

Az első és második oszlop adatai a változatlanságot, a hagyományok őrzését – különösen a nők esetében – bizonyítják. Jelentős a hagyományos nevek megtagadása – megint jobban a nőknél – a második és a harmadik szakasz váltásakor (70 → 20; 80 → 20). Egyúttal ismét észre kell vennünk, hogy a harmadik oszlopbeli nagyon új, egészen más, divatos névállomány nem lesz időtálló, nem épül be a névválasztók ízlésvilágába, hagyományrendszerébe, ugyanis a negyedik szakasz nevei férfiaknál 30%-ban, nőknél – szintén több – 50%-ban marad azonos az előző kor neveivel. A század első felének nevei térnek vissza az utolsó évtizedekben, tehát a II. és a IV. időszak között nagyobb a folytonosság. A nőknél jelentkező 50% két korábban kedvelt nevet is tartalmaz: *Rozália*, *Terézia*. Ezeket tulajdonképpen korábról őrzi a névízlés.

Bármilyen vizsgálódási céllal közelítünk az adatokhoz, azt világosan látni lehet, hogy Jáky Ferenc plébános idejére a másság, a tarkaság, a névgazdagság a jellemző, valamint az egyes nevek kis megterheltsége.

Egy-egy név életútja sokat elárul a faluról, a névválasztó közösségről. Bonyos nevek közkedveltek, végigélik a századot (*János*, *József*, *Mihály*), mások hosszabb-rövidebb időre emelkednek csupán ki. Ilyen a *Vendel* név. Magyarázata a Szent Vendel-tiszteletben lelhető fel. Az 1820-as évek óta a község fogadott ünnepe október 20-a, Szent Vendel napja. Egy marhavészt követően építettek kápolnát a nevezett szent tiszteletére, és a mai napig ezen az ünnepen a falu szélén álló kápolnában tartják a délutáni litániát. A század első felében a *Vendel* név az

ötödik leggyakoribb. Néhány évtizeddel később ugyanezt a felvirágzást éli meg a *Flórián* név. Szent Flórián kiemelt tiszteletnek örvendett korábban is. 1853-ban új mellékoltár készült a templomban, mellé Szent Flórián szobrát állították, illetve az egyik harangot is az ő tiszteletére szentelték fel. Bizonyára sokat beszélt róla a plébános, így válhatott a tizedik leggyakoribb névvé.

Valószínűleg Szűz Mária apját, Szent Joachimot is gyakran emlegethette Szent Annával együtt. De míg a Joachim nevet pártolta, a rendkívül agyonkoptatott Anna nevet szinte teljesen visszaszorította. 1859 és 1871 között 5 *Joachimot* kereszteltek. Nem nagy szám, de ha megnézzük, hogy az első 10 leggyakoribb keresztnév 3-5%-os megterheltségű, akkor ez a közel 1% nem olyan kevés. 1863-ban kerül a faluba a Szent István és a Szent László szobor, különös módon ennek nem érzékelhető a hatása. A László az egész században ritkán választott név.

A női nevek sorsa változatosabb képet mutat. A 89-féle férfinévből 19 (21%) állandóan használatban van, a 78-féle női névből csupán 10 (13%) alkot egy állandóan jelen lévő törzset. Tehát több a hullámzás, a változás a nők névválasztásában. Az *Anna* (26% → 2,8%), *Erzsébet*, *Katalin* nevek aránya óriási mértékben csökken. Ezzel szemben a századvég felé közeledve a *Mária* név az első helyre kerül. 1812-ben kereszteltek először, 1814-ben másodszor – ugyanazok a keresztszülők(!) –, aztán 1849-ben lesz 3, ezt követően lassú emelkedés figyelhető meg, majd 1889-1905 között éri el a tetőpontot (0,6% → 15,6%).

Az *Erzsébet* név 1845 után ritkán fordul elő, 1861-1867 között egyetlen leány sem kapja ezt a nevet. 1868-ban pedig egymást követően három *Erzsébet* bejegyzés is található az anyakönyvben. Jáky Ferenc királypártisága naplója tanúsága szerint nyilvánvaló. Így a történelem (a közkedvelt Erzsébet királyné) és a plébános együttes hatását tapasztalhatjuk a névválasztásban.

Franciska a nyolcadik leggyakoribb név lesz a III. szakaszban. 1845-ben találtam először az anyakönyvben. A gyermek szülei béresek Öntésmajorban, nincs követőjük e keresztnév választásában. Ez más neveknél is kimutatható (*Zsófia*, *Krisztina*). 1859-ben 3 lány kapja a *Franciska* nevet, az utána következő években is gyakran előkerül. 1859–1890-ig Cseresznyák Ignác a tanító, feleségét Vida Franciskának hívják. Nagyon kézenfekvő magyarázatnak tűnik, hogy a fiatal tanítóné hatására nő meg a név kedveltsége. Erősítheti a név kiválasztását, hogy a 17 *Franciska* közül 6 márciusban, a névnaphoz közeli időben született. A tanító házaspár gyermekeinek neve is először fordul elő Osliban (*Ida*, *Paulina*, *Ernö*), mindegyik – különösen az *Ernö* – követőkre talál.

A III. időszak nevei között sok ritka név tűnik fel: *Tekla*, *Lídia*, *Skolasztika*, *Genovéa*..., *Ambrus*, *Domonkos*, *Dömötör*, *Gellért*, *Izidor*, *Kelemen* stb. Ezeknél a neveknél – szinte alig akad kivétel – kimutatható, hogy a születés- és a névnap vagy pontosan, vagy néhány napnyi eltéréssel egybeesik. Különösen igaz ez a törvénytelen gyermekekre: *Skolasztika* (február 10.), *Jusztina* (április 13.), *Tekla* (szeptember 23.), *Dömötör* (október 25.), *Gábor* (szeptember 29.)...

Jáky Ferenc a ritka nevekkal nem csak a törvénytelen gyereket, de bejegyzésével a „megesett leányt” vagy özvegyet is ‘minősítette’.

A bő száz év neveinek tanulmányozásakor a közösség életének sok kisebb-nagyobb eseményére fény derül. A vallás – talán egészen a huszadik század 60-as éveinek végéig – a legfőbb irányító, szervező eszme a településen. A mai címer-ábrázolás központi motívuma is a templom. Igazolja a vallás múlt századi erőteljes jelenlétét az is, hogy 1793 és 1899 között 14 fiatal választotta a papi hivatást, az 1850–1899 közötti 50 évben pedig 28 leány öltözött be apácának. Egy céltudatos, keménykezű lelkipásztor nagy befolyással bír, szinte mindig az ő elvárása szerint történnek a dolgok. Ilyen ember Jáky Ferenc. Az Osliban töltött 40 év alatt az ő hatása sok ponton kimutatható. Idekerülésétől meggyérülnek az addigi sikereinek: évekig nem vagy alig keresztelnek *Istvánt*, *Györgyöt*, *Antalt*; a lányoknál *Annát*, *Erzsébetet*, *Veronikát*. Ezek helyett a nevek eddig sosem látott gazdagsága figyelhető meg. Ez a tudatos névgazdagítás valószínűleg némi erőszakot is magában rejt, többek között a sok névnap – születésnap egybeesésnél gondolhatunk erre. Esetleg megkérdőjelezhető, hogy az augusztus első napján született *Ágoston* (apja *Antal*) a szülők kívánságára kapta-e ezt a nevet (névnap: augusztus 3.) Hangsúlyozottan látszik ez az egybeesés az első névmegjelenéskor (*Margit*, 1849. június 28.; *Piroska*, 1851. január 16.; *Bálint*, 1852. február 10.; *Zsigmond*, 1859. április 29.) és a már említett törvénytelen gyerekek esetében, később valószínűleg önkéntesen választják e neveket.

Egy-egy szent kiemelt helyi kultuszában is a mindenkori plébános szerepe érhető utol.

A tanító hatása is kimutatható. Ahogy azonban a lelkipásztorok esetében is igaz, a tanítóra is ez áll: csak a karizmatikus, becsületes személyiségek bírnak befolyással, gyakorolnak akaratlanul is hatást az emberekre.

Néha kimutatható a történelem nyoma is (*Erzsébet*, illetve 1849 táján és az 1890-es évek közepén nagyobb számban megjelenő *Lajos* név kapcsán).

Jól látható a 19. századi nevekben a nemek szerinti eltérés. A férfinévállomány végig gazdagabb és az 1/5 része időtálló. A nők egyedítése kevésbé fontos, sokáig elfogadják ezt a szegényes névanyagot. Azonban mihelyt lehetőség nyílik a választásra, a nevek rögtön széles skálán mozognak. Ennek bizonyítékát látom az 1812-es esztendő és az 1845 utáni évek névfajtáinak megszaporodásában.

Év	férfi		nő	
	megkereszteltek száma	nevek száma	megkereszteltek száma	nevek száma
1809	10	9	13	4 (<i>Anna</i> 6 fő)
1812	12	8	14	10
1819	14	10	15	6 (<i>Anna</i> 8 fő)
1830	14	10	14	6 (<i>Anna</i> 4 fő)
1846	11	9	17	11
1859	17	15	12	10
1873	14	13	20	18

4.sz. táblázat

1812-ben a három évig itt szolgáló pap után új plébános érkezik a faluba. A korábbi szűkös női névvállomány hirtelen színesebbé válik. Vagy a plébános, vagy a névválasztó közösség tesz kísérletet a névgazdagításra, de valami miatt feladják e törekvésüket. Az előbbi megállapítást támasztja alá az, ha néhány esztendő kiemelünk, részletesen megnézzük annak neveit. 1809-ben előforduló nevek: *Anna* (6), *Barbara* (3), *Erzsébet* (3), *Zsófia* (1). 1812-ben a következők szerepelnek az anyakönyvben: *Ágnes*, *Borbála*, *Klára*, *Mária Magdolna*, *Anna* (3), *Ágota*, *Apolónia*, *Mária*, *Erzsébet* (2), *Katalin* (2). Majd 1873-ban a női nevek sokszínűségét a következő adatok szemléltetik: *Gizella* (2), *Julis*, *Marcella*, *Irén*, *Zsófia*, *Mária*, *Klára*, *Lujza*, *Czicelle*, *Skolasztika*, *Augusztina*, *Rozina* (2), *Regina*, *Alojzia*, *Franciska*, *Katalin*, *Ágnes*, *Janka*.

A III. időszak hatalmas változást idézett elő a névadásban. A korábbi állapot már nem térhetett vissza, de ez az egy ember személyéhez, tevékenységéhez kapcsolódó tudatos beavatkozás sem lehetett igazán maradandó, kissé idegen testként, különlegességként jellemzi a falu névadásának történetét.

Ha röviden áttekintjük az osli családneveket, akkor azt láthatjuk, hogy Jáky Ferenc nem véletlenül avatkozott bele a keresztnévválasztásba. Amikor 1845-ben a község lelkipásztora lett, pontosan tájékozódott, összeírta a házak, a tulajdonosok, az iskolások, a gyónók stb. számát. Azt tapasztalhatta, hogy nem csupán a keresztnévállomány szintelen, de a családfőnevek száma is kevés s ezek túlterheltek.

	1697	1728	1845	%	1880	%	1980	%
1.	<i>Pámer</i>	<i>Szabó</i>	<i>Borsody</i>	10,6	<i>Borsodi</i>	16	<i>Kapui</i>	11,7
2.	<i>Szabó</i>	<i>Csizmadia</i>	<i>Horváth</i>	9,5	<i>Varga</i>	11	<i>Nagy</i>	9,2
3.	<i>Csizmadia</i>	<i>Póczik</i>	<i>Kiss</i>	7,5	<i>Kapui</i>	9,5	<i>Varga</i>	8,9
4.	<i>Kapuy</i>	<i>Kapuy</i>	<i>Kapuy</i>	5,3	<i>Kiss</i>	9,1	<i>Horváth</i>	7,9
5.	<i>Borsody</i>	<i>Borsody</i>	<i>Varga</i>	4,2	<i>Horváth</i>	7,5	<i>Németh</i>	6,9
6.	<i>Horvát</i>	<i>Kiss</i>	<i>Németh</i>	4,2	<i>Nagy</i>	7,1	<i>Borsodi</i>	6,6
7.		<i>Tapolczay</i>	<i>Nagy</i>	3,2	<i>Németh</i>	5,5	<i>Kiss</i>	4,4
8.		<i>Szabados</i>	<i>Szabó</i>	3,2	<i>Csizmadia</i>	4	<i>Mészáros</i>	3,5
9.		<i>Varga</i>	<i>Csizmadia</i>	2,1	<i>Szabó</i>	3,5	Fodor	3,2
10.			<i>Tapolczay</i>	2,1	<i>Magyar</i>	3,5	<i>Kovács</i>	3,2
11.					<i>Csapó</i>	2,5	<i>Magyar</i>	3,2
12.					<i>Fodor</i>	2,5	<i>Molnár</i>	2,5
13.					<i>Pámer</i>	2	<i>Tóth</i>	1,6
14.					<i>Mészáros</i>	1,5	<i>Csapó</i>	1,6
Csal.	6	9	94	44,3%	198	65,7%	316	55,6%
Név	6	9	25	-	36	-	75	-

5.sz.táblázat

A fenti táblázatot elemezve többek között megállapítható, hogy 1845-ben és 1880-ban az családfőket jelölő első hét név megközelítőleg a lakosság felét teszi ki. Érdekes módon igaz ez még 1980-ban is, annak ellenére, hogy emelkedett a lélekszám, a családok száma és csökkent a falu zártsága. A település zártságának

oldódását idézte elő a századforduló táján meginduló betelepülés. Az uradalmi majorokból többen beköltöztek, de ez csak egy-egy családfőnév-gyapadást eredményezett, évtizedekig tartott, amíg ezek a nevek megsokszorozódtak. Mutatja ezt például a *Fodor* név előretörése, míg a *Fücsök* családnév ma is csak egyszer fordul elő.

Tehát a plébános egyik lehetősége a keresztnév választásba való beavatkozás lehetett, hogy jobban elősegítse a tulajdonnév egyedítő szerepét, a családnévállományt nem változtathatta meg. (Annyit tett csupán, hogy következtlenül hol y-nal, hol i-vel írt családneveket i végűre változtatta.) Másik megoldásnak maradt a kialakult, elfogadott ragadványnevek írásos feltüntetése. Ez korábban is gyakorlat volt, a halotti anyakönyvekben bőven találtam rá példát. Az 1830-as évek első felében négy *Kapuy János* nevű osli férfi is elhunyt: 1830-ban „*Kapuy János (Koma János)*”, 1831-ben „*Kapuy János (alias alsó)*”, 1834-ben „*Kapuy János (alias Miklós)*”, 1835-ben „*Kapuy János (alias borzas)*”.

A vizsgált III. időszakban Jáky feljegyzéseiből a *Borsodi* névre hozok példákat: 1854-ben „*Borsodi Pál vulgó Ádám Pál*”, 1859-ben „*Borsodi János alias Czene János*”, 1865-ben „*Borsodi György (seres)*”, 1867-ben „*Borsodi Pál vulgó: Babtohi Pál*”, 1875-ben „*Borsodi János – Miska János*”.

Szükség volt a ragadványnévre, amely vagy harmadik elemként csatlakozott a névhez, vagy a családnév helyébe került. Szóban sohasem hallottam három elemként emlegetni a neveket, leggyakrabban a családnév helyett alkalmazzák a ragadványnevet: *Gella Pista*. Női névként írott formában elenyészően kevés ragadványnév fordult elő (*Füzi Katalin alias Pénzes*). A nők másodrangúsága még e területen is jól kimutatható: „*Szalay Borbálya puli Nagy László neje*”.

Jáky Ferenc névgazdagító tevékenysége – ahogy láttuk – a keresztnév választásban nem lett igazán maradandó. Azonban az a törekvése, hogy a tulajdonnév egyedítsen, mégis csak ott van a falu névanyagában. A sok ritka előfordulású férfikeresztnev, amely az ő idejében lett része a névanyagnak, ma is öröklődően, az egész családot jelölve ragadványnévként él. Az egy-egy előfordulású férfikeresztnevek nem mindegyike vált természetesen ragadványnévvé. Oka többféle is lehet: egyrészt ritkább volt az adott családnév, vagy valamelyik majorban éltek a szülők; másrészt nagy volt a gyermekhalandóság, sok közülük kiskorában meghalt.

	<i>Borsodi</i>	<i>Kapui</i>	<i>Horváth</i>	<i>Németh</i>	<i>Varga</i>	<i>Kiss</i>	<i>Nagy</i>
Keresztnevek	<i>Miska</i>	<i>Miklós</i>	<i>Ambrus</i>	<i>Orbán</i>	<i>Andor</i>	<i>Lázár</i>	<i>Fábgván</i>
	<i>Ádám</i>	<i>Marcin</i>	<i>Andris</i>	<i>Ignác</i>	<i>Bódi</i>	<i>Kismarcin</i>	<i>Nagymáté</i>
	<i>Rudi</i>	<i>Domonkos</i>	<i>Gergő</i>		<i>Vince</i>		<i>Berci</i>
	<i>Zsiga</i>		<i>Zsuzsi</i>		<i>Ilka</i>		<i>Cili</i>
	<i>Dávid</i>	<i>Miksa</i>	<i>Kati</i>				
	<i>Dini</i>	<i>Rudi</i>					
	<i>Kele</i>	<i>Csicsa</i>					
	<i>Imre</i>	<i>Gyala</i>					
	<i>Viktor</i>						

6.sz.táblázat

E táblázatban a leggyakoribb hét családnevet tüntettem fel, s az ezekre vonatkozó apai (ritkán anyai) keresztnévből származó ragadványneveket. A közösség által használt, elfogadott ragadványnevek sorában a leggyakoribb e ragadványnévfajta. Néhány női névből létrejött is szerepel az adatok között, ezek újabb keletűek és nem egyértelműen elfogadottak. A *Zsuzsi* név talán a legújabb keletű, a név újszerűsége okozhatta a ragadványnévvé válást, ugyanis a 19. században Osliban egyetlen *Zsuzsanna* sem szerepelt a női nevek között.

A hét leggyakoribb családnév mellett a ritkábban előfordulóakra is rátapadhott az apa keresztnéve. A *Magyar* családnévűek egy részét az *Izidor*, *Idor* formában, más részét a *Gyuri* ragadványnév jelöli. A *Gellért*ből lett *Gella* a *Vági* család egy részére vonatkozik, míg a *Rezső*ből lett *Rezsi* az egyik *Fodor* ágat nevezi meg.

Hosszan lehetne még foglalkozni a múlt század osli személyneveivel. Rengeteg becéző névformát is tartalmaznak az anyakönyvek (*Marinka*, *Kata*, *Eörsze*) és a feljegyzések (*Pannicza*, *Julis*, *Erzse*). A név írásmódjának kialakulását is nyomon lehet követni (*Tsizmazia* → *Csizmadia*, *Horvát* → *Horváth*, *Mihál* → *Mihály*, *Borbálya* → *Borbála*). A keresztszülő-választás szintén sokat elárul a faluban létező hierarchiáról, a nevek öröklődése vagy a közeli majorok névanyaga (*Bagócspuszta* → *Öntésmajor*, *Mexikópuszta*, *Indiamajor*...) értékes nyelvi adalékokat nyújt.

A leírtak bizonyítják, hogy névtan és szociolingvisztika egymásra utalt tudományterületek. Szociolingvisztika nélkül számba vehetjük a nevek mennyiségét, kimutathatjuk a százalékos arányokat, de a társadalomban lezajló események és az adott közösség mindennapjainak ismerete adhat igazi választ a kérdéseinkre. Csak ezek ismeretében érthetjük meg az ok-okozati összefüggéseket.

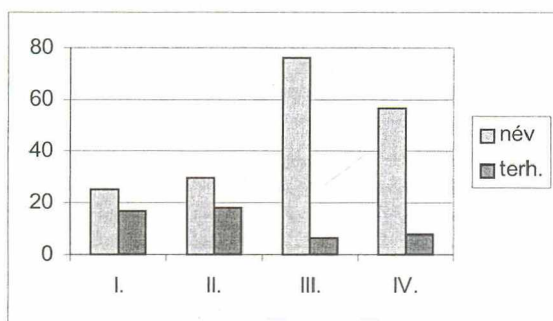
Mellékletek:

1.sz. melléklet: Férfi keresztnévek

Sorsz.	Nevek	I.	II.	III.	IV.
1.	Ádám	7	6	3	
2.	Ágoston			6	1
3.	Aladár				1
4.	Alajos			4	4
5.	Albert	2		1	
6.	Ambrus			1	1
7.	András	20	11	6	7
8.	Antal	7	35	7	17
9.	Anzelm			1	
10.	Balázs		1	18	2
11.	Bálint			16	2
12.	Béla	3	1	8	3
13.	Bernát			1	
14.	Benedek			5	

15.	Bertalan			3	
16.	Bódog			1	
17.	Boldizsár			7	1
18.	Dániel			1	
19.	Dávid			1	
20.	Dénes			9	
21.	Dezső			1	2
22.	Domokos			1	
23.	Domonkos			1	
24.	Dömötör			1	
25.	Elek			18	3
26.	Endre				1
27.	Ernő			10	6
28.	Fábján		2	19	1
29.	Ferdinánd			2	1
30.	Ferenc	28	36	11	14
31.	Flórián			15	2
32.	Frigyes				1
33.	Fülöp			4	1
34.	Gábor			5	5
35.	Gáspár	5	6	3	
36.	Gellért			1	
37.	Gergely	1	3	11	1
38.	Géza			17	34
39.	György	67	45	13	3
40.	Gyula			15	10
41.	Ignác	3	3	12	5
42.	Illés		1	1	1
43.	Imre	13	9	11	26
44.	István	49	70	6	23
45.	Izidor			1	
46.	Jakab			1	
47.	János	97	91	17	48
48.	Jenő				2
49.	Joáchim			5	1
50.	József	55	82	24	53
51.	Kálmán			12	15
52.	Károly			19	2
53.	Kelemen			1	
54.	Lajos		1	7	5
55.	László	4	6	10	4
56.	Lázár			1	
57.	Lipót			1	
58.	Lőrinc	5	2	7	
59.	Lukács	3	3	3	4
60.	Márk		1	5	
61.	Márton	18	9	9	2
62.	Máté			3	3
63.	Mátyás	6		5	1
64.	Menyhért			3	6
65.	Mihály	62	36	11	19

66.	Miklós	5	9	11	15
67.	Miksa			1	3
68.	Nándor			1	
69.	Norbert			1	
70.	Orbán			3	
71.	Pál	42	17	10	27
72.	Péter	5	20	3	4
73.	Rezső				2
74.	Rudolf			1	
75.	Sándor		11	10	16
76.	Sebestyén		2	5	4
77.	Tamás	6	1	4	
78.	Vendel	1	42	7	5
79.	Vidor				1
80.	Viktor			1	1
81.	Vilmos			8	19
82.	Vince			8	3
83.	Zsigmond			19	1
84.	István János				1
85.	János József				1
86.	Géza István				1
87.	Géza Zsigmond				1
88.	Ignác Lajos				1
89.	Elemér Károly				1
A nevek száma		25	30	76	57
Összes előfordulás		513	560	514	451
A nevek megterheltsége		16,5	18	6,7	7,9

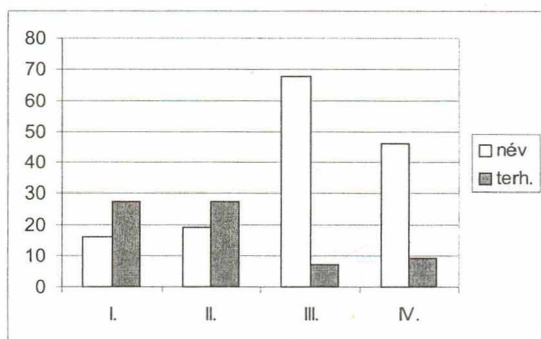
(I.: 1760–1808.; II.: 1808–1845.; III.: 1845–1885.; IV.: 1885–1908.)

2.sz. melléklet: Női keresztnévek

Sorsz.	Név	I.	II.	III.	IV.
1.	Ágnes		36	13	14
2.	Ágota		3	21	4
3.	Agusztina			3	
4.	Alojzia				7
5.	Amália			1	
6.	Angela			5	1

7.	Anna	115	103	14	12
8.	Apalín			1	
9.	Apollónia		1	4	4
10.	Aranka			9	2
11.	Birgita			1	
12.	Borbála	15	19	15	8
13.	Brigitta			1	
14.	Cecília			2	
15.	Cziczelle			1	
16.	Eleonóra			10	2
17.	Emerencia			12	6
18.	Emerika			5	
19.	Emília			3	2
20.	Erzsébet	93	91	10	19
21.	Eszter		2	5	4
22.	Etelka			7	1
23.	Éva	54	12	5	1
24.	Filoména			2	
25.	Franciska		1	17	1
26.	Genovéva			1	
27.	Gizella			21	10
28.	Hermína				1
29.	Ida			3	
30.	Ilona	7		7	1
31.	Irén			3	13
32.	Irma			2	11
33.	Janka			29	23
34.	Jolán				2
35.	Judit	10		3	
36.	Júlia				1
37.	Julianna	6	11	13	6
38.	Julis	1		7	
39.	Jusztina			2	
40.	Karolina			2	
41.	Katalin	103	55	8	15
42.	Klára		1	8	
43.	Klotild				1
44.	Kornélia			3	1
45.	Krisztina	2		1	
46.	Lídia			1	
47.	Lujza			21	
48.	Magdolna			8	3
49.	Marcella			6	
50.	Margit			17	47
51.	Mária	5	2	17	67
52.	Mária Magdolna		1	3	
53.	Marianna	11	48		
54.	Mária Paulina			1	
55.	Mária Veronika			1	
56.	Márta			11	4
57.	Matild			6	7

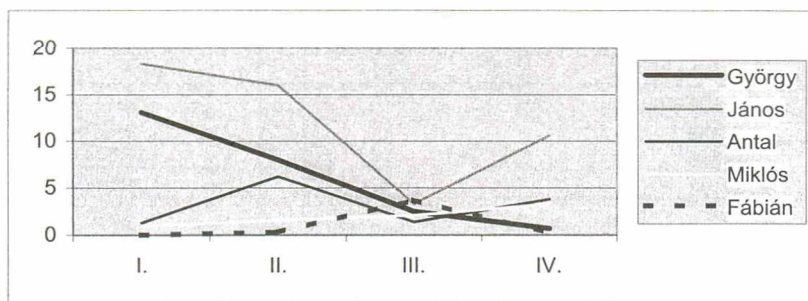
58.	Orsolya			2	
59.	Ottília				1
60.	Paulina			3	1
61.	Piroska			3	
62.	Regina			15	1
63.	Rozália	3	61	18	34
64.	Rozina			21	3
65.	Róza				2
66.	Rózsa		2	6	
67.	Sarolta			3	
68.	Skolasztika			2	
69.	Szerafina			4	
70.	Szidónia			2	
71.	Tekla			1	
72.	Terézia	8	32	18	41
73.	Valéria				2
74.	Veronika	7	41	9	14
75.	Viktória			4	1
76.	Vilma			7	27
77.	Zsófia	1		7	1
78.	Vilma Janka				1
Nevék száma		16	19	68	46
Összes előfordulás		441	522	497	430
		27,5	27,4	7,3	9,3

(I.: 1760–1808.; II.: 1808–1845.; III.: 1845–1885.; IV.: 1885–1908.)

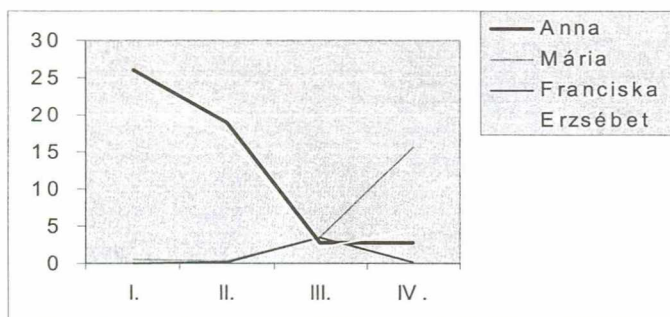
3.sz. melléklet: Férfikeresztnevek gyakoriságának változása

	I.	II.	III.	IV.
György	13,1	8	2,5	0,7
János	18,3	16	3,3	10,6
Antal	1,3	6,2	1,4	3,8
Miklós	0,9	1,6	2,1	3,3
Fabián	0	0,3	3,7	0,2

4.sz.táblázat: Női keresztnévek gyakoriságának változása

	I.	II.	III.	IV.
Anna	26	19	2,8	2,8
Mária	0,6	0,4	3,4	15,6
Franciska	0	0,2	3,4	0,2
Erzsébet	21	17,4	2	4,4

Irodalom

- CSIZMADIA VILMOS: Jegyzetek Osli búcsújáróhely múltjáról s jelenéről. Kapuvár. 1890.
 J. SOLTÉSZ KATALIN: A tulajdonnév funkciója és jelentése. Akadémiai, Bp. 1979.
 HAJDÚ MIHÁLY: Magyar tulajdonnevek. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1994.
 KÁLMÁN BÉLA: A nevek világa. Debrecen. 1989.
 KISS JENŐ: Társadalom és nyelvhasználat. Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp. 1995.
 ÖRDÖG FERENC: Személynévviszágatok Göcsej és Hetés területén. Akadémiai, Bp. 1973.

VARGA JÓZSEFNÉ